СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXX. Число 267. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 16. падолиста, 1922. VOL. XXX. No. 267. Jersey City, N. J., Thursday, November 16, 1922. THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

НОВЕ ПОТРЯСЕННЄ ЗАСТРАШУЄ ЧІЛЄ

САНТІЯГО, 14. падолиста. — Нові потрясення землі здрігнули нині провінцію Кокімбо та другі місцевости, хоч шкоди великої вони відай не зробили.

До переляку населення причинилося немало дивне освітленнє неба, яке можна було оглядати в стороні океану. Перше потрясеннє случилося коло 11-ої години вечером в порті Конститусіон; якої пів години опісля дався чути землетрус в місті Ля Серена, столиці провінції Кокімбо. До години пів до 10-ої рано надходили вістки про землетруси з ріжних других околиць.

Урядові обчислення жертв ще не покінчені і не будуть покінчені ще довгий час. Досі донесено урядово, що в місцевости Валенар погибло 600 душ, а було ранених 1,000; в Копіяпо погибло 150, ранених 800; в Кокімбо погибло 80, ранених 500; в Гваско погибло 20, ранених 60; в Чанараль погибло 18, ранених 50; у Фрейріна погибло 18, число ранених невідоме. В богато місцевостях трупів так много, що міста позаряджували їх паленнє. В кількох містах вибухли рабунки, і військо мусить патролювати понищені міста для охорони перед нападами.

ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ ВИСИЛАЮТЬ ДОПОМОГУ ЖЕРТВАМ ЗЕМЛЕТРУСУ

ВАШІНГТОН, 14. падолиста. — Американський уряд дістав нині перші урядові звідомлення про землетрус в Чіле. Донесли про нього з одного боку американські конзулі в чілійських містах, з другого боку чілійський уряд.

У відповідь на сі послідні уряд вислав до чілійського уряду запевнення свого жалю та запевнення допомоги. Американський Червоний Хрест приготовляє широку акцію на допомогу жертвам, котрі після урядових донесень мають виносити від 1,000 до 1,500 в убитих, а від 4,000 до 5,000 в ранених.

ПОГОЛОСКИ ПРО ЗМІНУ ФРОНТУ У ПРЕЗИДЕНТА СУПРОТИ БОНУСА

ВАШІНГТОН, 14. падолиста. — З урядових кругів пущено поголоску, що президент Гардинґ змінив своє становище супроти винагородження для ветеранів великої війни.

Має він бути за бонусом та стояти за тим, аби конґрес ухвалив його вже в сій сесії. На той случай підпис президента під законом мавби бути запевнений.

ПЛЯНУЮТЬ ВЕЛИКІ ЗМІНИ В ЗЕЛІЗНИЧІМ ЗАКОНІ

ВАШІНГТОН, 14. падолиста. — Сенатор Каминс, голова комісії для межистейтової торговлі, заявив, що він внесе в конґресі далеко йдучі поправки до теперішнього зелізничого закона, що завів Зелізничу Робітничу Раду Злучених Держав.

Сі зміни мають передусім полягати в забороні страйку для зелізничих робітників. Зате робітникам має бути гарантована відповідна життєва стопа, себто відповідна заплата („ливинг вейдж"). Сенатор Каминс вже виробив плян закона і сими днями має конферувати в тій справі з президентом.

ПОГОЛОСКИ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ТРЕТОЇ ПАРТІЇ

ВАШІНГТОН, 14. падолиста. — В столиці кружляють уперто поголоски про заходи коло утворення нової партії.

Хоч покищо ще не можна сказати в тій справі нічого певного, бо публична енунціяція (заява) про се має бути видана десь аж за два-три тижні, однак можна припустити, що вона буде складатися з відломків партії демократичної та поступових републиканців, невдоволених з політики президента Гардинґа, як також з відпаків других партій. Партія має виступити до політичної акції при слідуючих президіяльних виборах, себто в році 1924.

КОШТИ ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ ДЛЯ УРЯДУ

ВАШІНГТОН, 14. падолиста. — Уряд обчисляє, що послідний зелізничий страйк в Злучених Державах коштував його один і чверть міліона долярів.

Більша частина сеї суми пішла на заплаченнє пенсій для спеціяльних маршалків (федеральних поліційних урядників), яких в числі 6,000 установлено в час страйку.

БІЛЬШІСТЬ СЕНАТОРІВ ПРОТИ НЮБЕРІ

ВАШІНГТОН, 14. падолиста. — Вороги сенатора Нюбері, котрий здобув собі місце в сенаті розтратою великих сум гроший та був за се засуджений судом, має в слідуючім сенаті проти себе величезну більшість сенаторів.

Вороги його рахують, що вони можуть роспоряджати 53 голосами на 96, і що вони сейчас піднесуть справу Нюбері та викинуть його зі сенату.

З огляду на те сподіються, що Нюбері зрезиґнує заздалегідь.

АМЕРИКАНСЬКІ ОБСЕРВАТОРИ НА ЛОЗАНСЬКУ КОНФЕРЕНЦІЮ

ВАШІНГТОН, 14. падолиста. — Стейтовий департамент оголосив урядово, що він визнанив Ричарда Вошберна Чайлдса, американського амбасадора в Римі, та Йосифа Гру, американського посла в Швайцарії, обсерваторами на конференцію в Лозані.

АМЕРИКАНСЬКІ МНОГО-МІЛІОНЕРИ.

Не давно вийшла статистика американських маєтків, з котрої виходить, що прикінці 1920 р. було 33 Американців з річним приходом поверх 1,000,000 долярів, і 5 з річним приходом поверх 5,000,000 долярів. Після сеї статистики Ракефелер є найбогатшим Американцем; його річний прихід переходить 8,000,000 долярів. Генрі Форд і його син Едсел мають оба по 5,000,000 долярів річного приходу.

Ся статистика показує важний факт, що число богачів з річним приходом понад 1,000,000 долярів о много зменшилось. В 1914 р. було 60 таких великих богачів. Підчас війни, в 1916 р. се число підскочила аж до 206, а в 1918 р. знова впало на 67.

НАЙШЛИ ЦІННИЙ ОБРАЗ.

В одній американській ґазеті появилася недавно новинка, що світові музеї шукають за образом славного французького маляра Клода Льорена, представляючим порт Месину, а оціненим на пів міліона долярів. На основі сього донесення один член католицького товариства „Лицарів Колумба" в Огденсбергу, в нюйорськім стейті, відкрив, що пошукуваний образ находиться в посіданню сьої організації. Розведені на його зазив розсліди переконали, що справді він мав слушність. Розсліди відкрили теж дуже цікаву історію сього образу. До Америки привезла його якась Берта Етисон, котра хоч Американка по крови, була походженнем з Росії, дістала вона образ в дарунку від одного артиста в Росії, котрий говорив її про велику вартість образа. Хоч вона була свідома великої вартости образа бо навіть кілька разів сама мала подати сю вартість на пів міліона долярів, родина без її відома найшла продала образ за 100 долярів, хоч вона вже кілька разів відкинула була 100 разів більші суми. Наконець образ опинився в домі Е. Г. Гаримановоі, вдови по американськім зелізничім маґнаті, а з її посідання перейшов з домом в посіданнє матери Гармановоі, Єя й продала недавно свій дім „Лицарям Колумба", продаючи межи инчим і образ Лорена за 1,000 долярів. Кілька американських музеїв уже зголосилося до „Лицарів Колмба" заявляючи охоту заплатити величезну суму аби лишень дістати образ для себе.

ПРОБУВАВ ВТОПИТИСЯ, БО ЙОГО ЗАСУДИЛИ НА ДЕПОРТАЦІЮ.

Кілька місяців тому приїхав на корабли „Меджестику" один чесько-словацький горожанин, Феликс Булей. Він перейшов щасливо через всі формальности на Елис Айленді, та поїхав до Бінґгемптону, де осів та почав займатися своїм ремеслом, шевством. В якийсь час опісля хтось доніс до іміґраційних властий, що Булей неґрамотний та що він передістався через іміґраційну контролю обманьством. Його сейчас завізвано знов до іміґраційних властий, які розвели слідство на його грамотностю і остаточно рішили відіслати його назад до Чехії. В неділю всаджено його на корабель „Гомерик". Та ледво корабель став виїзджати з нюйорського порту, як Булей крикнув: „Я не поїду до Праги", і з тим окриком побіг до поруча корабля, перескочив через нього та плигнув на воду ріки Гудсона. Котрийсь моряк кинув йому ратункову линву, але він на неї не зважав та почав потапати. Жінки на корабли счинили крик. Прибережні робітники, зачувши його, звернули свою увагу на ріку, а побачивши людину на воді, поспішили сейчас на тратві на поміч, накинули на потапаючого линву, завязану в зачморок, і силою притягнули його до берега. Тепер його знов осаджено на корабель та під сторожею відправлено до Чехії.

НЕПРОШЕНІ ГОСТІ.

У відповідь на повідомленнє большевиків про майбутнє навіданнє Риґи совєтською фльотою, латвійський уряд повідомив, що з огляду на вибори се одвіданнє не бажане.

„МОДЕРНЕ МІСТО ГРОБІВ".

Ню Орлінс, найбільше місто в стейті Луізіяна, лежить під найвисшим рівнем води ріки Мисисипі і на дуже багнистій землі. Через те не можна копати гробів для трупів, а ховається їх в гробах збудованих поверх землі. Тим способом виросли цілі міста гробів. В цвинтарах Метарі, Ґрійнвуд, і Сайпрес-Ґроув, знаходяться одинокі могили (мавзолеї) і прекрасні памятники; а в Ґірад цвинтари побудовані цілі доми з кількома поверхами для трупів і ті будинки тягнуться досить довгими улицями. Горяче сонце полудневе причинюється до швидкої сухої розкладу мешканців сих страшних палат того мертвого міста.

УРОЖАЙ БУРАКІВ НА УКРАЇНІ.

Зїзд представників цукрової промисловости правобережної України в Києві установив, що урожай цукрових бураків виносить сього року около 5,300 000 берківців або 57 берк. з десятини. Перші цукроварні розпочали роботу дня 5. жовтня. Припускають, що в теперішню кампанію на правобережній Україні буде робити всего 67 фабрик.

ЕМІҐРАЦІЯ З ПОЛЬЩІ.

По даним польського еміґраційного уряду за час від 1. січня до 1. червня ц. р. видано 23.724 віз на виїзд з Польщі. З того числа 11.886 осіб дістало візи на виїзд морською дорогою, а потім більшість виїхала до Франції. До Злучених Держав Північної Америки виїхало 6.410 осіб. За перший піврік до Злучених Держав приїхало взагалі 47.697 осіб; в часі до 1. жовтня лише 22.692. Між еміґрантами до Америки було: 1.-960 Поляків, инші були Українці, Москалі і Жиди.

ЛЕНІН ПЛАЧЕ НАД МІЛІЯРДАМИ СВОЇХ РУБЛІВ

МОСКВА, столиця Московщини, 14. падолиста. — Большевицький голова комісарів Микола Ленін заявив нині на 4-ому конґресі „комінтерна" („комуністичного" інтернаціоналу), що першим питанням нової політики в Росії мусить бути усталеннє рубля.

Він сподівається, як говорив, що большевицькому „урядови" вдасться піднести вартість рубля і зменьшити навалу паперових рублів.

Тепер дають в Росії за один американський доляр 20 міліонів большевицьких паперових рублів. Розуміється, що їх ніхто не купує, хиба який подорожний, як потребує щонебудь заплатити в Росії.

КНЯЗЬ ПОГОДИВСЯ З КОРОЛЕМ ЗА $12,000 РІЧНОЇ ПЛАТНІ

БІЛГОРОД, столиця Сербії (Югославії), 14. падолиста. — Брат сербського короля Олександра, князь Юрій, закінчив файт з королем за його жінку.

Він заявив, що на будуче буде жити в згоді з братом і приняв від держави пенсію в сумі 600,000 дінарів, або около $12,000 річно.

10,000 УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАННІВ ПРОТИ ЛЯЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

БЕРЛІН, 26. жовтня. — Тутешня німецька ґазета „Берлінер Цайтунґ ам Міттаґ" у нинішньому виданню доносить з Варшави:

Приватні вістки зі Львова представляють неспокої, які вибухли у Східній Галичині, в цілком іншому світлі, як се пробують робити урядові вістки з Варшави. Тут мається до діла з чисто політичним українським повстаннем, яке обняло поволи цілу Східну Ґаличину і зростає з дня на день. Не перебільшуючи, можна вже сьогодня подати скількість повстанців, узброєних добре не тільки в кріси і ручні ґранати, але також в численні машинові карабіни, на яких 100,000 людий. В руках повстанців находяться також два літаки з приладами до кидання бомб, а ніхто не може дотепер відкрити пристані тих літаків. Польське населеннє із сіл і малих місточок Східної Галичини покидає в еперподосі загрожені місця свого осідку.

Що тут ходить про дуже поважний рух, се видно з вчерашнього урядового польського повідомлення, що до Східної Галичини вислано більші відділи кавалерії і піхоти.

Про грізне положеннє свідчать теж щоденні масові арештовання у Львові, де вчера за один день арештовано 60 осіб, між ними редактора часописі „Діло", богато адвокатів та університетських професорів, судового урядовця Целевича, велику скількість українських студентів, бувших офіцирів і богато інших.

НІМЕЦЬКИЙ МІНІСТЕРСЬКИЙ КАБІНЕТ УСТУПИВ

БЕРЛІН, 14. падолиста. — Нині уступив цілий німецький міністерський кабінет канцлера Вірта, наслідком заяви злучених соціялістів, що не візьмуть участи в коаліційному кабінеті, до якого принято і членів німецької народньої партії.

НІМЕЧЧИНІ ГРОЗИТЬ ГОЛОД

ПАРИЖ, 14. падолиста. — Аліянтська комісія „воєнних відшкодовань" вчасі своїх доходжень в Берліні прийшла до висновку, що Німеччині грозить голод, та що вона мусить відкись добути 80 міліярдів німецьких марок на збіже, щоби перебути сю зиму без голоднечі.

ПЕРЕД ВИБОРАМИ В АНҐЛІЇ

ЛОНДОН, 15. падолиста. — Нині вибори до анґлійського парляменту, а 20. с. м. новий парлямент вже має зібратись на першу сесію.

Політики заповідають побіду для консерватистів, але ся побіда, як кажуть, не буде повна. Консерватисти (юніоністи), кажуть, що вони мати-муть релятивну більшість (у відношеню до кождої з ґруп), але не будуть мати абсолютної більшости (цілого парляменту). Длятого заповідають, що консервативна ґрупа в анґлійському парляменті, якщоб дійсно не мала абсолютної більшости, мусіла би глядати там союзника у меньших ґруп, як приміром ґрупа Лойда Джорджа.

ЛОЙД ДЖОРДЖ НЕ МАЄ ВЕЛИКИХ НАДІЙ НА УСПІХ ВЧАСІ ВИБОРІВ

ЛОНДОН, 14. падолиста. — В тутешніх політичних кругах заповідають, що Лойд Джордж не осягне успіху при виборах до парляменту. Його ґрупа, як кажуть, не осягне побіди ані не скріпиться по виборах.

Лойд Джордж імовірно збагнув уже своє становище, коли заявив, що не буде зважати на се, що се проти принятого звичаю в парляментарній боротьбі в Анґлії, і виступить з виборчою промовою навіть в самий день виборів.

ВСТУПНА НАРАДА АЛІЯНТІВ ПЕРЕД БЛИЗКО-СХІДНОЮ КОНФЕРЕНЦІЄЮ

ЛОНДОН, 14. падолиста. — Перед близкосхідною конференцією в Лозанні, у Швайцарії, відбудеться ще вступна нарада британського міністра закордонних справ лорда Корзона з французським премієром Пуанкаре й італійським премієром Муссоліні, котрі мають обговорити найважнійші питання про заключеннє мирового договору між аліянтами і Турками.

Сподіються, що мирова конференція в Льозанні таки зачнеться 20. с. м.

РОСІЙСЬКИЙ МОНАХ ІЛІОДОР ЇДЕ ДО АМЕРИКИ

РИГА, столиця Латвії, 14. падолиста. — В літі латвійський уряд був увязнив тут російського монаха Іліодора, звісного з того, що розкрив був тайни про „святого царського чорта" Распутіна, але потім випустив його на волю і він їде до Америки вести пропаґанду проти большевиків.

Він одержав уже „візо" (потвердженнє) американського консуляту на своїм пашпорті і виїздить завтра кораблем „Літуанія" до Злучених Держав.

Він каже, що в Злучених Державах хоче купити собі фарму і там продовжати свою літературну працю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ПРИМІРОМ УРЯДУ.

Нема просто дня, щоби з Росії не дійшла вістка про якийсь лячний злочин. Недавно лишень донесли про убийство одного члена Американської Ратункової Адміністрації, і большевицький уряд ще й досі не очистився зі справи. Тепер знов з Москви доносять про страшну банду справдішних людожерів, котра складається з 5 осіб, а котра за один рік потрафила після власного признання вбити 108 людий. Вбивали для рабунку, а вбивали не лишень мущин, але й жінок та малих дітий. Вбивали не лишень тих, що мали щось вартісного при собі, але й вбивали всіх свідків, що припадково були при рабунку, затираючи в той спосіб зовсім сліди свого звірського вчинку. Мордували не лишень в Москві, де їх приловили, але й по других містах Росії. Вбивали з просто діявольським непошанованнем для людського життя: раз банда напала на людину, а потім вбила ще четверо людий, які були свідками події, або знов напала на хату, в котрій зібралося товариство на відсвяткованне уродин та вбила всіх 18 зібраних осіб.

Звірства сі такі лячні, що навіть Европа, котра від війни уже привикла до всяких лячних поголосок та вісток, жахнулася над сим доказом озвіріння московського народа. Вина за нього паде в першій мірі на большевицький уряд. Се вони проповідували, що можна вбити людину, яка має інакші погляди. Московські маси лише перенесли сю езуїтську проповідь з поля політичної на поле приватної наживи.

Тому коли тепер звірських вбийників ловлять та судять большевицькі комісарі, то й московським звірюкам діється деяка несправедливість: по справедливости то перед московським народом засісти повинні не ті темні московські звірі, що мордували для наживи, а проповідники убийства, що тепер сидять собі в тій відвічній палаті вбийників, в Кремліні, та ті великі вбийники, що судять жорстоких лютих звірів, а все таки менчих від себе вбийників.

РОБІТНИКИ ТА ВИБОРИ.

Так званий легіслятивний агент Американської Федерації Праці заявляє в своїй заяві, що американські зорганізовані робітники можуть бути вдоволені з виборів минувшого тижня. На доказ сього, він вказує на факт, що Американська Федерація Праці попирала 35 кандидатів на федеральних сенаторів, та вони всі були вибрані. Вона також мала постаратися о зваленне 12 кандидатів, які противилися політиці організації, а які хотіли бути вибраними ще раз. Вона звалила 12 других, що ставали до виборів перший раз, але були вже відомі з виступів проти робітничих юній. Вона помогла вибрати сто кількадесять конгресменів. На його думку, біланс виборів представляється для робітничих юній добре з того боку, що новий конгрес не ухвалить цілого ряду законів, запроєктованих теперішною републиканською адміністрацією, а шкідливих робітникам, як закон про податок від товарів при продажі, і т. п.

Більше доказів навіть самий найбільше горячий вихвалювач не міг начислити. Не міг показати головно такої побіди зорганізованих робітників, щоби конгрес не лишень не робив того, що робітникам не подобається, але й робив те, що їм подобається. Отсе допера булаби побіда, якою можнаби похвалитися. Такої побіди американські зорганізовані робітники не осягнули, бо про неї навіть не думали. Через те їх побіда не є побідою. Скидали тепер цілий ряд конгресменів та сенаторів, що невигідні робітничим юніям, а за два або чотири роки прийдеться знов скидати других, які за той час покажуться непідходячими. І так буде доти, поки американські робітничі юнії не додумаються до того, до чого вже додумалися зпершу так само настроєні англійські юнії: що робітничі інтереси оборонити можуть в законодатних тілах лишень спеціяльні представники робітничої кляси.

З ВЕЛИКОЇ УКРАЇНИ.

НЕДОЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПИСМЕННИКА ПІД БОЛЬШЕВІЄЮ.

Звісний український писменник, Сергій Єфремов, має бути висланий не закордон, а в Москву або в Сибір. На запит С. Єфремова, за що його висилають, йому большевики дали таку цинічну відповідь: „Ми вам не можемо предявити жадного конкретного обвинувачення; нам прямо набридло весь час слідкувати за вами".

БОЛЬШЕВИКИ КАСУЮТЬ ВСЕ, ЩО УКРАЇНСЬКЕ.

Особа, що сими днями прибула з Києва до Львова, оповідає, що нищення українства останніми часами набрало дуже систематичного й широкого характеру. Замітною ознакою нового курсу являється той факт, що в офіціяльному журналі українського „наркомпросу" статті авторів Українців друкуються російською мовою.

ПОКЛИК ЗІ ЛЬВОВА!

Се вже третя відозва! Число політичних вязнів росте у тисячі, видаток на їх прохарчування є десятки тисяч денно, а жертви на се, колиб їх розділити на усіх нас, наплинають лиши по чверть марки польської. Подаю се до відомости нашого загалу і повідомляю, що жертви слати до Союза Кредитового з дописскою „для вязнів". Сповнім усі християнський і народний обовязок. Вязні мусять від нас дістати бодай скромний харч і лікарську поміч та оборону.

о. Л. Куницький.

Львів, 26. жовтня, 1922.

ВІДПОВІДЬ НАРОДА ЛЯЦЬКИМ ГНОБИТЕЛЯМ.

(Лист з Грацу).

Нашим братам в Америці доводилося нераз вже почути про ті знущання ляцьких катів на нашім народі в Східній Галичині, яких не знає мабуть культурний світ. Та всі ці вісти — це лише капля з того океану горя, яке приходиться терпіти нашому народови. До чого довели Ляхи поневолений народ, свідчать послідні події в Ріднім Краю. Населенне доведене до крайности хопилося останньої зброї. Наші домагання і просьби звернені до представників европейської антанти, остали досі „гласом вопіючого во пустині". Нехайже відвічальність за те, що діється тепер в Східній Галичині, спаде на тих, від яких залежало урегульованне цеї пекучої справи.

Від довшого часу накликувала польська преса окупаційні власти, щоби вони підірвали ґрунт українському рухови, — щоби знищили його ядро — українську інтеліґенцію. Та не тільки преса. Навіть ті гололобі шпіони в священичих і черничих сутаннах підбурювали польське населенне проти Українців. По всій Галичині лунав і лунає клич: шибениці, шибениці їм! Почалася страшна нагінка за всім, що українське. Позакривано культурні товариства. В будинках українських просвітних інституцій розташовано війско. Розпущено цілі хмари шпіонів, а тюремні каземати заповнено найбільш ідейними інтеліґентами. Та не скінчилося на самих арештованнях. Почалися слідства, допити після старорежімних царських взорів. Вязнів мучили голодом, били нагих до крови, ломали кости в кінчинах (при помочи желізних прутів, які вкладали межи палці і так стискали), щоби змусити їх до виკриття мнимих тайних орґанізацій. Скільки сліз, скільки розпуки було в тих терпіннях, не достьтся описати.

Так передержують ляцькі наїздники зовсім невинних людий цілими роками по тюрмах на те, щоби по всіх тиж муках випустити їх вимучених, скатованих сухітників на волю, бо... не було доказів, щоби їм виточити судовий процес.

Про ті всі люті муки можуть розказати німі стіни підземних казематів Берестя, Домбя, Тухолі і кождого міста в Галичині.

Ті знова, що випадково лишалися „на волі", ходили як тіни, переслідувані безнастанню шпіонами, та сподіючися що хвилі опинитися в загноєних, крівавих норах.

Ляхи тріюмфували. Їм здавалося, що вже похоронили український народ. А щоби вповні завершити свою побіду, кинулись з заїлостю собак на послідну надію життя нашого селянина — на Східну Галичину посунула лява мазурських заволок, щоби відібрати нашому народови землю, яка йому правно належиться. Почалася кольонізація...

Та тут вже перелилась чаша терпіння через край. Цей застрашений „почціви рускі людек" хопився крайних средств самооборони і на насильства відповів насильством.

Ціла східна Галичина загорілася полумям пожеж. Йдуть з димом польські фільварки, горять загороди польських кольоністів, нищиться желізничі шляхи, телеґрафічні проводи, стації, висаджується в воздух станиці поліції, вбивається старостів і доморослих хрунів-зрадників.

Тепер Ляхи мабуть зрозуміли, що за далеко загнались в своїй шовіністичній дурійці, але за пізно...

Досі не вдалося їм викрити жерела вулькану. Підозріння впало на українську академічну молодіж. Посипалися доноси, що українські кадемики кинулися на аґітацію між селян, щоби розбурхати всенародне повстання, а вслід за тим нові арешти і допити. Знова позамикали в тюрмах провідників української молоді, а в послідньім часі арештували велике число старшої інтеліґенції і селян. Однак виновників досі не викрито. В відплату за те, почали Ляхи із своєї сторони терор, але терор дикунів. Як Українці кинулись виключно проти своїх насильників, та окупаційних властий, так Ляхи звернули всю свою лють на культурні і просвітні інституції. Підложили вибуховий матеріял під будинок т-ва „Просвіта" у Львові, під домівку „Сокола" в Станиславові, під будинок української ґімназії в Долині і т. д., а скрізь по селах Східної Галичини розпустили ватаги озвірілих жовнірів і поліції. До поодиноких Українців розсилають польські боївки писменні погрози. На примір наведу слідуюче: В тиждень по виході з тюрми (28. серпня б. р.) одержав я лист такого змісту: „Пане, єжелі Пан не запшестанєш аґітаціі українськєй, бендзєш замордовани в укритни спосуб. П. О. Т." — Послідні букви відбиті друком, означають: „Польска орґанізація терористична".

Огонь розгорівся.

Згасить його тільки справедливе полагодження східно-галицької справи, то значить усунення окупаційних властий і війска, та привернення Західної Української Народної Републики.

Нехай тямлять Ляхи, що скоріще задохнуться у власній крови, чим знищать нас.

Любомир.

Клим Поліщук.

В ЧАСИ БЕЗНАДІЙНОСТИ.

(Із записника з часів Великої Війни).

Ніч і поля... Що за ніч така, справді?... Знав я инші ночі в літку. Знав такі ночі, коли тиха тьма повільно стелиться над сонними полями і лагідно вколисує море похиленого бурями спілого жита; коли небо в горі стає таким глибоким і темним і, наче урочиста риза великого Творця всесвіту, враз засвітиться зорями, які мерехтять ріжнобарвними проміннями і роспалюють мрії на землі. Знов ночі, коли в полях ледве що шелестить колосся, на межі підподьомкає перепілка, а десь з далекого простору вільними звуками лине пісня косаря, який, не знаючи утоми, радіє із своєї важкої денної праці, заким на сході не заяснiє небо і не вирине зза обрію срібний кружок місяця, а тоді, як блідий князь спокою, в мовчазній і глибокій задумі в надземних висотах запишається і піде подорожувати небесними шляхами, — повільно затихне все навколо, ляже косар спати, а разом з ним тихо засне його пісня. Тоді так мило сежати під копою і мовчки дивитися на небо і стежити за рухом срібного місяця.

Але такі ночі можуть тільки снитися тут, в цих чужих і незнайомих полях Польщі, серед цеї страшної пітьми, такої грізної своїми шумами. Як мара страшна, якоюсь безформною масою важко лягла на землю ця ніч і, здавалося, що вона намагалася все приспати і пригнобити. Середина неба темна аж чорна, на сході і півдні дві-три цірки злякано блимають, а на заході, в червонім відблиску пожеж, ледве-що маячів „Великий віз", якийсь такий чудний і такий зайвий. Польські поля спали смертельними снами, польські поля творили фантастичну казку страшної ночі.

На заході, заливаючи весь небосхил, шаліли хвилі огненного моря і в огні пожеж палали села; горіли без кінця і краю поля спілого збіжжя і, як ґіґантські свічки, досягаючи полумям до самого неба, горіли костьоли. Котиться, гогоче, регочеться, реве червона хвиля і затоплює собою весь захід. Здавалося, що червоні дракони вибралися з підземної прірви і, виблискуючи своїми огненими крильми, вирушили на землю в руїнницький похід і принесли смерть всьому живому і всім, що прагнули ще жити, співаючи їм пісень похоронних. На небосхилі, як зачаровані велетні, товпилися один коло одного високі стовпи рижого диму; вони метушилися, боролися, пручалися і, здіймаючи в гору свої кудлаті голови, билися ними в червону стелю неба і з глухим шумом утоми падали до долу. Здавалося, що так десь линуть на конях збожеволілі фурії, які незнають упину ні свому шаленству ні безумству...

Як зелена гадюка підстрибнула з долу і впялася в небо, десь із німецьких шанців вилетіла ракета... Скрутилася в повітрі і на мить освітила поле... Не встигла вона згаснути, як слідом за нею вилетіла червона, потім жовта, потім біла, а за нею знову зелена... всі вони підлітали в гору і впивалися чогось у небо, а потім розсипалися і гасли... Так „вороги" подавали друг другу свої ґасла, що, мовляв, ніхто не спить і всі готові... Недалеко торохтів стомлено кулемет і, здавалося, що хтось недужими руками вибивав на розбитому барабанові військовий марш.

А там горіли села, палали костьоли, танцювали потворні стовпи рижого диму і шаліла страшна ніч крівавого безумства...

Там, звідки вилітали ракети і торохтів хорий кулемет, хвилинами чулося бренькання ґітари і плач скрипки і, хтось високим тенором співав якусь незрозумілу пісню. Невже їм незнайома та журба і туга, що панує навколо мене, як вони можуть так бренчати своїми ґітарами?... Чує моє серце, що і в них є своя тоскнота, що от-от високий тенорок зірветься зі своєї ноти і в полях чорним кажаном забеться гістеричний плач людини. Ми і вони — однакові. Нас і їх обгорнула одна ніч і ми по якомусь дивному непорозумінню стали „ворогами"...!

Минулий день був страшніщий од ночі, а через те ніхто з нас не хоче згадувати його. Цілий день, до самого заходу сонця ворожа артилерія нищила наші шанці так запекло, що ми без усякого бою мусіли їх залишити на ніч і, тепер, порозбивавшись на гуртки, мовчки сиділи серед чужого поля і так вколисували в собі чуйну злобу...

„Глядіть-же, хлопці, сміливо йдіть! Не посороміть себе!... Опівночі будемо наступати!" — так говорив молоденький офіцирик Лісецький, який ще й сам не дуже-то „обстрілявся", бо не так давно прибув сюди із затишного тилу. — „Так глядіть-же, як будете йти, то скрадайтеся, щоб не було ніякого шуму і щоб дружно... А для тих, що побіжать назад, або так задумають уникнути атаки, там по заду стоїть добра сотня Донців з налаштованими кулеметами... Чи всім зрозуміло, що я сказав?" — казав далі свою „боєву проповідь" Лісецький і це якось чудно і зовсім не грізно звучало в його устах. Сам він невеликого росту, з ніжним як у женщини, лицем, з гладенько зачесаною русявою „польською", чудно підморгуючи очима, дивився на своїх солдат таким щирим і теплим поглядом, неначе добрий пастух на свої тонкоруні вівці. Говорив він завши привітливо, а коли й сердився, то, проте, не лаявся, як лаялися инші, а просто викрикував: „Як дзеці! Як дурачкі якіє!" Родом він був із Вільни і сам свідомий Білорус, той Білорус, якого так важко будо стрінути на Білій Русі. Любив він писати вірші, і деякі з них були навіть надруковані в „Нашой Ніве", що виходила у Вільні. Його вірші були відомі й тут, бо один його вірш, змайстрований в московському патріотичному стилю, з наказу командіра полку, як додаток до полкового наказу був розісланий по всіх ротах та командах „для ознакомленія и пенія". Згодом знайшовся і композитор, який утворив відповідний словам мотив і весь полк заспівав пісню Лісецького, а він, слухаючи, як співають, задовольнено всміхався: „Як дзеці... Як дзеці!"... До своєї нареченої, що жила у Вільні, він писав віршовані листи і підписувався — „Твій Мінастрель"...

Жовніри любили свого молодого ротного, а фельдфебель „авторітетно" заявляв: „Ще молодий він надто і дуже необережний... Воювати, то не ціпом махати. А через його дурну сміливість лекше всього загинути можна"... Ще, між иншим, росповідали про його, що він в останнім бою, загубивши свою сміливість, залишив роту на фельдфебельський керунок, заховався в придорожну канаву. Бій для нас був невдалий, рота відступила, а ротний мало-що са мне вліз Німцям в руки, та, на щастя, якось пощастило йому і він утік від них. Жовніри з цього приводу тільки сміялися між собою і ніхто з них не думав обурюватися, бо останніми часами вже до всього призвичаїлися, а цей гріх був не за одним тільки молодим ротним Лісецьким. Де-хто й до ґенеральського звання „дослужився" в канаві.

Так і тепер, зачувши слово „атака", всі захвилювалися і в кожного зявилася думка: „А коли по заду стоять Донці з кулеметами, то кудиж ти, голубчику, дінешся?"... Всі вже бували в бувалицях і всі добре знали, що таке отака. Знали також, що серед них богато є таких, що вже не побачать сонця, як воно зійде вранці. Стояли всі пригноблені й прибиті. На запитанне ротного, чи всі зрозуміли його слова, обізвався тільки один фельдфебель: „Так тошно, зрозуміли!" — Хтось у задніх рядах ніяково кашельнув і неначе засміявся. Ротний сердито глянув й той бік і пробурчав собі під ніс: „Як дзеці!... Як дурачкі якіє!"...

Потім став у переднім ряду і скомандував:

— Ну, марш! З Богом вперед!...

(Конець буде).

КІЛЬКО ЗЛОЖИЛИ ПООДИНОКІ ГРОМАДИ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ

Ч. 332

(Третій виказ).

Від 1. вересня до 11. листопада 1922 р.

		Тепер НА ФОНД		Попередно НА ПОЗИЧКУ
1. Detroit (Hamtramck), Mich.	$1372.25		3425	
Detroit, Mich.	678.75	$2051.00	1730	$5155
2. New York, N. Y.		1056.50		9565
3. Chicago, Ill.		1000.00		10525
4. Philadelphia, Pa.		926.35		6385
5. Woonsocket, R. I.		518.00		2920
6. Chester, Pa.		366.11		1387
7. Yonkers, N. Y.		310.00		1020
8. Newark, N. J.		300.00		3330
9. Brooklyn, N. Y.		294.60		2155
10. Passaic, N. J.		283.75		1317
11. Jersey City, N. J.		270.50		4029
12. Carnegie, Pa.		256.60		1505
13. Baltimore, Curtis Bay, Md.		201.50		1250
14. Minneapolis, Minn.		160.00		1130
15. Frankford, Pa.		137.00		320
16. Wilmington, Del.		133.65		750
17. N. S. Pittsburgh, Pa.		121.00		1000
18. Cohoes, N. Y.		103.40		405
19. Centralia, Pa.		90.00		710
20. Syracuse, N. Y.		85.75		2085
21. Cleveland, Ohio		82.00		3415
22. Buffalo, N. Y.		80.52		1451
23. S. S. Pittsburgh, Pa.		80.00		1270
24. Pittsfield, Mass.		78.50		420
25. McKees Rocks, Pa.		76.00		540
26. Northampton, Pa.		71.00		285
27. Manville, R. I.		64.00		867
28. Herkimer, N. Y.		50.00		130
29. St. Joseph, Mo.		48.80		590
30. Ambridge, Pa.		38.40		450
31. Ramey, Pa.		37.65		175
32. Bridgeport, Pa.		37.00		340
33. McAdoo, Pa.		30.00		350
34. Powers, W. Va.		30.00		
35. Granville, N. Y.		25.00		115
36. Olyphant, Pa.		25.00		115
37. Braddock, Pa.		24.00		195
38. Trenton, N. J.		24.00		480
39. Arnold, Pa.		22.00		260
40. New Alexandria, Pa.		22.00		
41. Elizabeth, N. J.		20.00		1785
42. Toronto, Ontario, Canada		20.00		5
43. Millville, N. J.		20.00		215
44. Ford City, Pa.		14.00		280
45. Altoona, Pa.		12.00		360
46. Woodhaven, N. Y.		12.00		305
47. Bayonne, N. J.		10.00		1260
48. Mahanoy Plane, Pa.		10.00		25
49. Marblehead, Ohio		10.00		25
50. West Park, Ohio		10.00		100
51. Gary, W. Va.		6.00		
52. Addison, Conn.		5.00		320
53. Benwood, W. Va.		5.00		80
54. Brackenbridge, Pa.		5.00		
55. Decatur, Ill.		5.00		35
56. Gridley, Calif.		5.00		
57. Koppel, Pa.		5.00		
58. Lyon Falls, N. Y.		5.00		
59. Marysville, Calif.		5.00		
60. Plainsboro, N. J.		5.00		65
61. Slickville, Pa.		5.00		30
62. Washington, D. C.		5.00		220
63. Watervliet, N. Y.		5.00		165
64. Wilkes-Barre, Pa.		5.00		795
65. Wilton, N. D.		5.00		260

Українські громади в Америці! Бороніть Рідний Край, памятайте на Фонд Негайної Допомоги! Складайте жертви громадно і сейчас, а шліть їх до:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

ПІДПИРАЙМО ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Жертви належить слати на:
DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

НА ФОНД РІДНОЇ ШКОЛИ.

(Через „Свободу").

Ол. Довганюк з Springfield, Mass. прислав	3.00
Тов. Запор. Січ з Woonsocket, R. I., жертва від тов.	19.00
Павло Гаврилів з Perth Amboy прислав	16.00

Зложили: о. Чаплинський, П. Гаврилів, Теод. Гавриш і Іван Ваверчак, яко місячний податок за червень, липень, серпень і вересень.

Разом	$ 38.00
Попередно оголошено	131.21
Загальна сума	$169.21

НА ФОНД ФЕДАКА.

(Через „Свободу").

Олекса Довганюк з Springfield, Mass. прислав $2.00
Попередно оголошено $38.50
ЗАГАЛЬНА СУМА $40.50.

ФОНД ГОЛОДУЮЧИХ

(Через „Свободу")

Михайло Чагарин з Wooncocket, R. I. прислав $2.00
Зложили: Томко Кокольський і К. Альбрихт по $1.00.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

Отсим повідомляється членів і членкинь Товариства Помочі Письменникам, що мітинг відбудеться дня 18. падолиста с. р. в суботу вечером о годині 7.30 в Padderaz Hall, 701 Whittaker Ave., Trenton, N. J. Присутність членів конечна. На порядку нарад справа ювилею Б. Лепкого і справа висилки гроший другим письменникам.

І. Бородайкевич, предс.,
І. Масляк, кас.,
В. Гасій, секр.

NEW YORK, N. Y.

ПОЗІР! ЖЕНЩИНИ! ПОЗІР!

Заходом Товариства „Поморяни"

— уряджується —

РЯД ВІДЧИТІВ ДЛЯ ЖЕНЩИН

Лектор: Доктор М. М. Кадець.

КОЖДОГО ЧЕТВЕРГА

у власнім льокали Товариства, 426 E. 9-та улиця, Ню Йорк, Н. Й.

(між 1-шою Евнею а Евню А)

Початок точно о годині 8. вечер.

Вступ вільний для всіх женщин.

267 КОМІТЕТ.

SINGAC, N. J.

Тов. ім. І. Франка в Сінґек, Н. Дж.

— устроює —

КОНЦЕРТ І БАЛЬ

В СУБОТУ, 25. ПАДОЛИСТА

в Українській Гали при Вен Пелт Плейс, Сінґек, Н. Дж.

Початок о годині 7. вечер.

ВСТУП 50 ЦНТ.

67,73

BOSTON, MASS.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ! ПОЗІР!

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

— відбудеться —

В СУБОТУ, 18. ПАДОЛИСТА 1922

в Charlesbank Women's Gymnasium Building.

Початок о годині 7. вечером.

Комітет постараєсь о знамениту музику. Хто прийде на баль, безперечно буде вдоволений. 63,65,67

Тож приходіть всі!

КОМІТЕТ.

ПОЗІР! NEW YORK, N. Y. ПОЗІР!

Товариство „Буковина" устроює

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, 18. ПАДОЛИСТА 1922 Р.

в Liberty Hall, 263 E. Houston St., New York, N. Y.

Початок о 7. годині вечер.

ВСТУП 35 ЦЕНТІВ.

Родимці! На сей баль запрошуємо всіх чесних Українців, де будемо могли забавитись спільно аж до рана. Товариство на сім балю буде принимати нових членів до Товариства без вступного, а до У. Н. Союза, за половину вступного, т. е. за одного доляра. Родимці!-Користайте з сеї нагоди і вписуйте себе і свої родини до найстаршої і найбогатшої української організації в Америці в У. Н. Союзі.

За добру і чесну забаву ручить

67-69 КОМІТЕТ.

УКРАЇНЦІ З ШІКАҐО І ОКОЛИЦІ!

Заходом Аматорського Кружка ім. М. Лисенка

відограється прегарна комедія-опера Ів. Котляревського в 2-ох діях а 3-ох відслонах з чудовими піснями п. з.

НАТАЛКА ПОЛТАВКА

В НЕДІЛЮ, 19. ПАДОЛИСТА

в гали церковній при Oakley Blvd. and Rice Street.

Початок о годині 7.30 вечером.

Режісер і діріґент: **п. Д. Атаманець.**

72-73

АДВОКАТ

ДР. ВОЛОДИМИР БАЧИНСЬКИЙ

відомий український діяч переніс свою адвокатську канцелярію з Підгаєць до Львова і веде її при ул. Косцюшка ч. 1а., та полагоджує всі старокраєві справи. 58-67

МУЗИЧНА ШКОЛА ОСИПА СТЕТКЕВИЧА

Наука дяківства після напіву галицького і угроруського. Наука нотного співу, дірігентури і гри на скрипці, фортепяні та на инших музичних інструментах.

Адреса:

JOSEPH STETKEWICZ

41 Van Buren St., Passaic, N. J.

Микола Садовський.

ЧЕРЕЗ ДУНАЙ.

(Продовженнє).

— Стій! — почулася команда. — „Рота стройся, в право бігом"!

Рота вирівналася з заду верб, які густо росли на самому березі, і стояла нерухомо.

— Лічить понтони! Сорок на понтон! — почувся голос Драгомира*), що стояв на самому березі і сам назирав за посадкою і переправою. Лице його було хоч і бліде, як то завжди бува від хвилювання, але погляд тойже сміливий.

— Фельдфебель, лічи понтони! — скомандував ротний.

Турецькі ґармати гуркотіли, як ступи у млині. Наші теж підчастили огонь.

У цю мить турецький ґранат зашипів мов гадюка і біля самого Драгомира, опукою, упав на березі і зарився у плавунпісок, не розірвавшись, тільки заляпав йому одежу. Він глянув у той бік і гукнув іще дужче:

— Швидше лічить понтони, ротні команданти!

Безкоровайний, фельдфебель нашої роти, блідий як крейда, лічив четвертий понтон.

— Четвертий понтон має в пра... — наважився промовить Безкоровайний, як другий ґранат пролетів над самісінькими нашими головами. Вся рота, а раніше всіх ротний, як великий покіс трави під косою широкої ручки косаря, зненацька полягла на землю.

— Смирно! — загримів на весь голос Драгомир. — Кому кляняєтесь Знайомого побачили?

Рота знов стала нерухомо.

— Лічить понтони! швидше кажу!

Ґранат знов пролетів і зарився раз супроти роти. Вояки тільки головами захитали.

— Смирно! — гримнув знов Драґомир. — По понтонам сідай!

— По понтонам сідай! — луною почулася команда ротних.

Ґранат перелетів знов через голову. Ми рушили за верби і сіли на понтони.

— Відчаюй, з Богом! — гукнув, з Богом! — гукнув ще раз Драгомир.

—Відчалюй, відчалюй! — загомоніли стерничі боцмани**) на понтонах. Весла напружились і всі понтони, тихо хитаючись, відплили від берега.

— Помилуй мя Боже по велицій милости Твоїй, — зашепотіли, хрестячись, вояки.

Гавриш уже держав усе реміння від ранця у руці, а звинена шинеля висіла на шиї. Не вспіли ми відплисти і сотні кроків від берега, як турецькі ґранати уже почали булькать біля самих понтонів. То не долетить на аршин, то перелетить.

— Наляж, братця, навались! — підохочували стерничі гребців після кождого ґраната. Гребці всім тілом лягали назад, напираючи на весла. Уключини скрипіли. Довгі, важкі весла аж ґнулись.

— Жи-жи-жи-жа! — ляпнув ґранат біля самісінького носа нашого понтона і не розірвавшись булькнув у воду.

— Наляж, придави дужче, братця! — підгукнув стерничий. Гребці зо всеї сили напружились.

— Жи-жи-жи-жа! — зашипів знов ґранат і поскакав по воді, як той камінець, що діти в „перевези-бабу" ґграють.

Гур-гур!... розірвався він далеченько від нас, піднявши цілий стовп води в гору. Ми сиділи зігнувшись, мов камяні.

Тим часом понтони наші підірвались до середини Дунаю.

— Ану ще ану ще, наляж, братця! — все підохочував гребців стерничий. Гребці вибивались уже з сили. Піт дощем капав з лиця. Вояки почали помагати гребцям, напираючи на весла з переду. А ґранати як бжоли шипіли і гуділи над нашими головами. Нарешті ми добрались до мертвого місця. Себто прицілиться з ґармати до нас уже було неможливо. Боцман, що сидів на стерні, зняв шапку, перехрестився і промовив: „Слава Богу, вийшла"!

Через чверть години понтони зупинились під крутим берегом. На самому шпилі крутого берега, під яким зупинились наші понтони ми побачили вояка, що стояв нерухомо, як стовп закопаний у землю. Він держав поперед себе рушницю в гору, а на баґнеті маяв із червоним хрестом стяг. То був перевязочний пункт. Рота хутко вискочила з понтонів і скорим кроком пішла на гору, по розробленому вже саперами шляху. Нам прийшлось іти через перевязочний пункт. Здається, ніщо в світі не зможе зробити тяжчого враження на душу чоловіка, як перевязочний пункт. Чоловік до всього може привичаїтися. Але спокійно дивитися, як сотнями несуть блідих, закрівавлених, більш схожих на мерців, таких же як ти сам, що ще перед годиною були здорові і цілі, а тепер безпомічно лежали на носилках ледви дихаючи, навряд! Я не буду малювати в подробицях тих тяжких картин, які мені прийшлось тут бачити, щоб не робити неприємного враження на нерви читача, і поставлю на цьому місці точки...

На скільки неможливо тяжке враження робить перевязочний пункт на психіку чоловіка, досить сказати, що деяким воякам почало робитися млосно. Всім здавалось, що то вже його несуть, бо кождий малював собі, що скоро й йому теж буде. Ця психольоґія відома добре і тільки що ми зявились і остовпіли, дивлячись із жахом на все, що тут коїлось, як ґенерал, що ждав нас, скомандував: „Рота ігом"! Ми перекинули рушниці на праве плече і як вівці від вовка побігли через це кладовище живих мерців.

Пробігли ми з пів гон і нас розсипали ланцюгом у корчах виноградника на правому крилі супроти Сістова. Не вспіли ми залягти, як турецькі кулі почали дзижчать, як мухи в павутині. Ми перебігли ще трохи далі і поховалися в корчах. Кулі перелітали через голови. Поміж корчами виноградника, де розсипався наш ланцюг, росли розкішні абрикосові дерева, повні плодів. Деякі вояки не вважаючи на турецькі кулі почали баґнетами збивати абрикоси.

— Ну і для чого ото? чи ви з роду не бачили їх, чи що? — звернувся суворо до ласунів Іващенко. — Кортить щоб куля влучила?

І не вспів сказати останного слова Іващенко, як Ляшенко, що піднявся збити баґнетом абрикоса, упав горілиць і тяжко застогнав. Куля попала йому просто в плече, пробила ранцевий ремінь і засіла глибоко в тілі.

Підбіг ротний фельдфебель. Незабаром десь ще одного ранило. Ми перебігли трохи далі і знову залягли.

— Гляньте! — промовив стиха Гавриш, що лежав у корчах біля мене і злегенька штовхнув мене в бік.

— Що? — спитав я ще тихше.

— Черкес!

— Де?

— Онде попереду нас у корчах!

Я потихеньку підняв голову, щоб роздивитися, але не побачив нічого.

— Заховавсь! — промовив Гавриш, держучи рушницю в плечі.

— О, о! гляньте, знов вилазить.

Справді попереду, нас не дальше, як палицею кинуть, щось ворушилось у корчах.

— Стій, не стріляй! — промовив я і присів на коліно. Я приклав рушницю до плеча і жав. Корч захитався і зявилась черкеска чорна шапка з червоним верхом. Я підвів мушку нижче шапки і вже хотів спустити курок, як Черкес, прочутям почуваючи знать, що я на нього цілюсь, повернувсь до мене лицем і махнув рукою, ніби хотів тим сказать: „Куди ти цілишся, дурню!" і знов сховався у корчах.

Що воно таке? — дмалось мені. — Коли Черкес, чогож йому сидіти до нас спиною! Повинен лицем. Тай чогож він на нас не стріляє? Він же нас так само бачить, як і я його. І чого він рукою мені махнув? — Такі питання пробігали у мене в голові, коли аҐвриш знов штовхнув мене в бік і промовив:

— Стріляйте, стріляйте! он другий. А то й цей утіче! І не вспів я ще добре роздивитися, куди саме показує Гавриш, і де той, за кого Гавриш так боявся, щоб не втік, як він спустив курок. Постріл грякнув.

— Та куди ти стріляєш,! бодай тобі повилазило, крупа ти чортова! — гримнув Черкес по українськи. — Хіба не бачиш, що свій! і з цими словами як ящірка шурнув у корчі.

(Конець буде).

*) Головний командант.

**) Керманичі.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Повідомляється членів тов. Запорожської Січи ім. Б. Хмельницького, від. 245, що мітинґ відбудеться в неділю, дня 19. падолиста с. р. в галі звичайній. Початок о годині 2. пополудні. Проситься членів явитись конечно. Делеґат здасть справозданнє з конґресу. Проситься привести нових кандидатів до Сїчи. Затягніть своїх знакомих у реєстр Батька Хмеля. Зісуньмо з лиця свого румянець встиду. Світ числиться з зорґанізованим народом, отож спішіться, заки за половину вступного. Хто живе, а Українець, сюди його до Січи, до У. Н. Союза, бо тут наша будучність, бо приходить время люте і це вимагає, щоб ми були зорґанізовані і щоб історія нас не осудила! Проситься членів Січи, щоб у потребі відділу удавались на адресу секр.: В. Гасій, 13 Furman St. — М. Скуропад, предс.; О. Сабат, кас.; В. Гасій, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Тов. Вільна Україна, від 176, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться зараз по Богослуженню в неділю, 19. листопада 1922 в церковній гали на Семій ул. Обовязком усіх членів явитися на сім мітинґу, бо суть важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — І. Цистон, пр.; Р. Рубльовський, секр.

НЕСКОГОНІНҐ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 231, повідомляє, що річний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, 19. листопада в домі А. Гоцка під ч. 221 Ред Ровд. Проситься всіх членів щоби явились як слід, бо будуть важні справи. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — А. Гоцко, пр.; Р. Чолій, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Рож. Пр. Богородиці, від. 36 повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 3. годині попол. в неділю, 19. падолиста в церковній гали під ч. 303 Гудсон Аве. На порядку нарад важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитися на мітинґ. Буде принниматися нових члениць. Неявившася členиця заплатить кару 50 цнт., а урядничка 1 дол. — Зофія Галушка, пр.; Зофія Чернець, секр.

НЮАРК, Н. ДЖ. Бр. св. Петра і Павла, від. 27 повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 7. годині вечером в пятницю, 17. листопада в парафіяльній гали під ч. 93 Вав Бюрен ул. Кождий член має явитися на мітинґу, бо маємо важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — С. Лавровський, пр.; В. Заяць, секр.

ТОЛІДО, О. Бр. св. о. Николая, від. 167 повідомляє, що річний мітинг відбудеться о 2. годині попол. в неділю, 10. грудня в церковній гали на Селвен Авеню. На порядку нарад справозданнє з цілого року і вибір нового уряду. — Г. Міськів, предс.; Б. Грисько, секр.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА. Тов. Згода, від. 62 повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що місячний мітинґ відбудеться в неділю, дня 19. падолиста, о годині 3. пополудни в гали під ч. 6177 Гленмор Авеню. Проситься всіх членів прибути, бо буде вибір нового уряду на 1923 рік, як рівнож треба вирівнати місячні вкладки. Хто не явиться, буде караний 1 дол. кари, а урядник 1.50. — В. Вольчанський, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

НАСТРОЇ У ЛЬВОВІ.

Де глянеш — там усміх погаслий, завмерлий — де підем — там вбита веселість — там гріх. Де станеш, там зойки почуєш жалібні.

І деж мені втіхи джерел пошукати і деж мені черпать і радість і сміх?

Бувають хвилини, коли голос втіхи і усміху гомін лунають так сумно, як зойки сичів.

Коли то так важко сміятись радіти, як важко співати у храмі в святині, веселих весільних пісень.

Така то хвилина прилинула в гості до мене сьогодні і крилами била по моїй души.

На наших дорогах заблукана осінь сріблить сумовитий серпанок імли.

На стежку широку туман розстелився і хмари закрили простір і обрій.

Як дивно — хоч осінь, хоч холодом віє, в нас громів багато, в нас блискавок, туч. Чим хмари темніщі, морози грізніщі, чим мраки сумніщі, тим туга в нас більша до сонця, весни.

І чим у нас буря міцніще вдаряє, дим дуще іскриться погашена ватра, тим попелу меньше і пилу у нас.

Як мило — чим більше у грудях терпіння, тим клич голосніщий у нас:

— Не схились!

Чмелик.

НЕБЕЗПЕКА ІНДУСТРІЯЛЬНОЇ ПРАЦІ.

(З Товариства для Боротьби з Туберкульозою).

Здається кождий вуглекоп, що спускається в темні нетри землі, і кождий будівельник, що завис високо понад землею і на недокінченім „хмародері" вертить залізні бруси, — не лиш, знає, а й просто інстиктом чує, що йому в кождий момент загрожує смерть і каліцтво, і скільки може, оберігається. Та здається ще дуже богато людий не здає собі справи з того, що і в богатьох инших індустріях, начебто зовсім не небезпечних, єсть свій гаразд — свої небезпеки для здоровля і життя робітника.

Такою неустанною і дуже поширеною небезпекою єсть сухоти (туберкульоза). Се, можна сказати, „робітнича хороба", що найгірше нівечить власне працюючих людей. З тих людей, що вмирають поміж пятнайцятим і сорок-патим роком життя, кожда четверта людина вмирає на сухоти. Порівнюючи статистику смертей з статистикою професій і занять, побачимо далі, що найбільш сухітників поміж тими робітниками, які працюють в гончарнях, ткацьких фабриках та деяких копальнях. Одною з урядових установ було недавно огляд санітарних відносин в текстильній промисловости; показалося, що з 2,390 ткацьких робітників, які померли від усяких хоріб, 525 впало жертвою сухіт. Причиною такого пошесного поширення туберкульози есть порох, який робітники в ткацьких фабриках мусять неустанно вдихати. Ще гірш небезпечний острий мінеральний пил, який твориться при ломанню мармуру та граніту та при добуванню і перерібках заліза, олова і міди. Лікарські оглядини 427 робітників зайнятих в гранітовій каменоломні в Бері (Вермонт) виказали, що лише в 27-ох були нормальні груди; У всіх прочих легкі були менш або більш нарушені камінним пилом а в більш як третини найдено сухоти. Непомірно велика смертність від сухіт буває теж серед друкарів та серед кравців та кушнірів.

Та проте не треба думати, що та зараза сухіт в індустрії есть зявище конечне і неминуче. Новочасною соціяльною гигієною придумано вже способи, щоб робітник міг захоронитись від фабричного пилу та його руйнуючих наслідків. На жаль не всюди тих способів уживають і самі вони не вистарчають, щоб загородити приступ хоробі. Не менш важні загальні умови індустріяльної праці. Темні, не провітрені фабрики, до котрих ні сонце не заглядає ні воздух не продирається через щільно позамикані вікна, теж причиняються до того, що організм працюючої людини слабне і легко піддається сухотам та всяким иншим слабостям. Довга та непосильна праця теж підкопує здоровле. Хоч на загал робота не шкодить здоровлю, а навпаки, причиняється до того, що людина почувається краще і фізично і на души, так для того вісім годин праці на день вповні вистачає.

Підкреслити ще треба-би вагу періодичних лікарських оглядин. Все одно, чи людина почувається здоровою чи ні, час від часу вона повинна піти до лікара, щоб докладно її оглянув і коли лишепочинаеться яка хороба, щоб зарадив її на самім початку. Результати таких періодичних лікарських оглядин показалися найкраще в містечку Фремінгем (Масачусетс), де їх заведено в 1917-ім році обовязково для всего населення; по чотирох роках число смертельних припадків туберкульози зменшилося є 121 (на 100.000) до 40.

ЖІНКИ РОБІТНИЦІ ЖІНОЧІ ЗАРОБІТКИ

(З Жіночого Бюра Департаменту Праці).

Здається ні про що инше Америка послідними часами стільки не говорила як про робітничі заробітки та заробітну плату. І здається в ніякій иншій справі не чулося стільки авторітетних та самопевних заяв. Хто тільки заговорив, кождий почував себе в праві вирішувати — звичайно в дуже загальній та всеобмлющій формі,— цілу купу незвичайно складних питань: чи заробітні відносини погіршились чи поправились, чи американський „лейбор" заробляє стільки, скільки йому належиться чи може навіть за богато і чи треба знижити йому плату і чому і до якої міри. На ділі з усіх тих, що так чи инакше говорили, мало в кого були якінебудь підстави чи мірила для такого чи иншого вирішення справи. „Публика" ішла просто за „публичною опінією", але публичну опінію творила не вона сама, а менш або більш голосна пропаганда з одного та з другого боку. Голоснїще, очивидно, можуть кричати ті, кому вигідно, щоб робітникам менше платити; хто-ж не заробляє стільки грошей, скільки йому треба для самого прожитку, той звичайно не має їх на пропаганду.

Задля безсторонних дослідів пооження жінок-робітниць занятих в американських індустріях зорганізовано чотири роки тому при федеральнім Департаменті Праці окреме Жіноче Бюро і на основі тих чотирох літ студій і дослідів індустріяльних відносин в Америці воно може зовсім безсторонно заявити, що на загал заробітки наемних жінок-робітниць є дуже малі, далеко не вистачаючі в богатьох випадках таки зовсім не вистачаючі.

Висока чи низька заробітна плата, — самі собою ті слова ще нічого не значать. Головна справа не в менш чи більш долярів, а в тім, яке життє можеш собі за ті доляри купити: яке мешкання, який харч, яку одежу, скільки вигоди та комфорту, скільки здоровля, сили та задоволення. Тому й велика помилка оцінювати теперішну заробітну плату порівнюючи її з тою, яку платили колись, або з тою, яку платять деинде. Коли в одній фабриці робітниця заробляє десять долярів на тиждень, а в другій шістьнайцять, то се ще не значить, що більша плата є вже висока або хочби вистачаюча; коли за десять долярів не можна прожити в здоровлю і вигоді, то з того не виходить, що за шістьнайцять можна. Також не годиться міряти робітничого добробуту мірою самих вищих цін, які часами, довший або коротший час, тримаються на ринку праці; після такого добробуту приходить промисловий занепад, коли люде теж мусять жити і заробляти, та свою працю мусять продавати так як товар на випродажі, нище ціни і нище вартости.

Та факт есть, що в Америці ще далеко не виймково робітниця заробляє девять або десять долярів на тиждень і що якою мірою не міряти — се „плата низька". Але „низька плата" — се не значить просто, що за невеликі гроші купується від робітниці стільки то годин праці. Се значить, що за девять чи десять доярів на тиждень окрім праці забирається від неї ще здоровле, вигоду, нагоду до розради і науки, охорону від слабости, забезпечення на старість і богато дечого иншого. За десять долярів того всего не купиш.

Ріжниця поміж заробітною платнею і коштами прожитку куди тяще відбивається на женщині-робітниці як на мущині. Конець кінців мущина ніколи стільки не турбується і не напружується, щоб „звести кінці до купи". Нехай як мало він заробляє, так все таки по цілоденній праці він сам не пере біля, не шиє і не гладить одежі, не прибирає капелюха, не пригріває вечері на ґазі. Робітниця робить те все і ще більше, або-ж, иншими словами, за десять долярів в тиждень вона робить не лиш свою роботу в фабриці, а й цілу купу роботи дома. Та проте в доволі широких кругах все ще вперто держиться думка, буцімто жінки працюють лише на шовкові панчохи та модні кожухи. Буває й так, але дуже й дуже мало коли. Правильно робітниця вертається з роботи на те, щоб варити, шити, прати і турбуватись, якби то задовольнити „лендлорда" і „ґросера" і „бучера". І надто вже часто навіть ледви помітна підвишка цін мешкання, харчів, одежі і т. п. та навіть дуже невелика зниншка робітної плати зявляється катастрофою в життю женщини-робітниці.

Вячеслав Будзиновський.

ПЕРЕВЕРТНІ.

Оповідання з середини 16-сотих років.

(22)

Зійшов на то місце, де, як раньше, так і тепер стояли човна. Довго дивився у воду в тім місци де колись пішов на дно Гарасим. Саме в хвили, коли вступав в човен, в кущах за ним зашелестіло. Йому в груди дух заперло. Стояв у човні і наслухував. Але шелест не повторився. Сів і став гребти. Пустився на право, але по хвили завернув і взяв на ліво. Силач, що сидів у кущах, пустився рівнобіжно з ним, то хильцем попід корчі, то рачкуючи, здовж берега. Вірменин причалив до берега в місци, в котрім в сорок осьмім році пішло під воду судно з Бакаїмом, дивився хвилю у воду і вернув. Причалив назад до замкового берега, присилив човен до палика і пішов до замку.

Вернув до своєї комнати, ляг на ліжку і став промишляти, коли і як винестися з замку, як вже видобуде скарб. Тепер найважнійше для него було питанне, чи виявити себе жінці і забрати її з собою, чи лишити її дальше в несвідомости, що він ще жиє. Як рішиться взяти жінку, то скарб треба принести сюди і наладувати його до шкіряної торби. Що до неї не влізеся, можна би дати до другої торби, яку мав на овес для коня.

— Питанне, чи схоче втікати зі мною? — думав. — Як не схоче, або через що инше я не буду міг виявити себе, то мені лише втікати в ночи. Ще таки нині. Скарб треба би насамперед винести до ліса... Але як в ночи вивести коня зі стайні?.. Таки ліпше буде втікати з самим скарбом, жінку лишити. З бабою втікати зле. Як скарб вже буде безпечний, то може, колись затужу за нею. Викуплю Стаха і пішлю до неї. Нехай намовить покинути Девятницького.

Прийшов Ілько і сказав, що пані просить на вечеру. Він пішов.

— Служба казала мені, що ви майже цілий день були на обзоринах. Начеб гадали купувати сі руїни.

— Я був цікавий, які зміни поробила війна і зуб часу.

— І, скажіть правду, вам скучно тут. Нудьгуєте. Обзоринами збиваєте час. Шкода, що не приїхали вчера. Муж був би відклав свою подорож. Сини також.

— Мені справді задовго ждати. Але я маю орудку в сусідстві. Поїду і верну за тиждень... Гадаю виїхати перед сходом сонця. В день тепер така жара. Чи в ночи стайня і брама в головній башті отворені?

— Тепер спокійний час, отже брама в башті лише приперта. Стайня замкнена, але я скажу Ількови, щоби не лягав спати. Коли свиснете, виведе вам коня і окульбачить.

— Не треба, нехай спить. Я привик сам робити все те. Виведу коня тепер і припну в башті.

— Можна й так, не вкраде ніхто, бо замок не при шляху.

Гість розпращався, пішов до стайні і казав Ількови вивести коня до башти. Присилив коня до вмурованого в стіну залізного перстеня і пішов до своєї комнати.

Коли гість прийшов до стайні, силач також був там. Як лиш почув, що Вірменин каже вести коня за собою до башти, висунувся другими дверми, скочив до башти, пройшов місток і сів під стогом сіна, що стояв зараз за фосою.

Ще тоді, коли Вірменин розмовляв в пекарни з Ільком, Силач пізнав у нім того, що Бакаїма і його товаришів водив до башти по скарби. Його бородате лице затямив собі так, що не забув би до смерти, хоч літа добре побілили бороду, колись чорну. Також не забув його голосу ні погляду, коли на хвилинку брав його жах. Про свій здогад не говорив нікому. Щоби допевнитися, Силач від першої хвилі слідкував за Вірменином. Бачив, як він оглядав місця своїх злочинів на підніжу замкової гори, де від його ножа погиб Гарасим і при кінци ставу, де заколов Бакаїма. Бачив, що поліз в башту, де були скарби. Силач знав, що з башти пропало скарбів більше, ніж се, що в дни злочину забрав був організатор рабунку і що ватага Бакаїма розпаювала між себе. Значить, часть скарбу мусіла лишитися в замку, в якімсь такім скритку, про який ніхто не знав і до нині не знає. Тепер той приходить Вірменин і про те, що сталося зі скарбами розпитує таким способом, неначе би хотів дізнатися, чи знайшов хто і забрав саме ту хибуючу часть. Значить, він знає, що по сій крадіжи, окрім того, що знайденов башті, повинно було ще щось лишитися, і як після того ніхто не вибрав, то воно й доси там спочиває... Поліз в башту, чи може й дальше... Силач сего не бачив, бо туди не поліз за ним, щоби Вірменин не заздрів його...

За чим поліз, як не за тими скарбами? Хотів дожидати нана, але ногось раптом відїздить, та ще й в ночи.

Силач додумався до того, що той Вірменин насамперед спрятав часть скарбів у якийсь тайник, про котрий ніхто не знав. Хотів колись пізнійше видобути його для себе, але так, щоби весь світ думав, що то якісь опришки закралися до башти і обікрали її. На се він спровадив Бакаїма з його опришками. Але не дурний був давати їм золото й срібло. Дав їм камінь. Лише сам для себе взяв міх золота. Щоби тим золотом не ділитися, загадав чкурнути в кущі і пропасти в лісі. Перешкодою був Бакаїм, отже заколов його. Обличеного опришки продали Татарам. Він аж тепер вихопився з полону і прийшов по той спрятаний ним скарб. Мабуть знайшов його і хоче з ним втечи.

Силач і скарбу не хотів дати йому і гадав, що йому належиться якась кара за те, що Ілька покалічив та двох хлопів заколов на смерть.

— Але як обличити його, — думав Силач — не виявляючи, що я був його спільником? Бо, очивидно, спитають мене: „звідки знаєш, що то він був?" Хиба би Ілько нагадав собі його... Треба би поговорити з Ільком так, щоби себе не виявити.

Вже хотів встати і поступити до стайні, де спав Ілько, коли від башти почув кроки.

— Ілько?

— Я. То ти Силачу?

— Ти чого сюди?

— Намикати сіна для коня того Вірменина. Стоїть в башті на припоні. В ночи відїздить.

— Сідай коло мене.

Ілько сів.

— Чи ти пізнав би того, що тебе поскоботав ножем? — спитав Силач.

— То була ніч, але я таки пізнав би. Та борода, ті очи...

— А ти придивися добре Вірменинови?... Його борода... його очи...

Ілько роззявив рот, зчудованими очима глянув на Силача.

— То він! — скрикнув, схопившися на рівні ноги. — А може й не він? У тамтого борода була цілком чорна.

— А чи в тебе волосє було тоді таке сиве, як тепер?

— Правда, правда... То він. Чого він сюди прийшов?... По тільки літах!

— Прийшов взяти скарби, яких тоді не вспів забрати, бо його спільники продали його Татарам за те, що вбив їх ватажка Бакаїма. Я так чув... В нашім селі розказували люди.

— І я чув таке...

— Мусимо спіймати його. Але аж винесе скарби.

— Звідки знаєш, що є якісь скарби, та що він прийшов по них?

— Силач розповів, як слідкував за Вірменином і що бачив. Сказав також, як думає спіймати його.

— Але, закінчив — насамперед мусимо про все те сказати пані і дістати її дозвіл. Шкода, що пана нема.

Пішли до пані.

— Робіть, як вважаєте, — сказала пані, вислухавши все, — лише не наробіть якої біди!

— Тим ви пані, не журіться, — відповів Силач. Як буде біда, то впаде на наші голови.

Ілько і Силач втаємничили в справу лише кількох парубків і з ними вибралися на полювання. Найважнійше було унеможливити йому побіг з замку. Були дві дороги. Лісом і ставом. Три парубки з ножами, пістолями і мушкетами зійшли до ставу і всіли на лодки. Звернули на ліво, підплили до кінця ставу, поприв'язували човна до кущів, пішли лісом на дорогу до замку і засіли в кущах. Прочих Силач розставив в замку і в кущах, по тім боці фоси. Один вліз в башту, один аж на подвіре під баштою. Оба скрилися за обломами стін.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".